

Verkkokyselyissä on paljon virhelähteitä

HS
23.2.2010

Pahimmillaan kysely tuottaa tutkimuksen arvovallalla silattua näennäistietoa.

VIERASKYNÄ

Vesa Kuusela, Seppo Paananen

Kuusela on kehittämisspäälikkö ja Paananen tutkija Tilastokeskuksessa.

Verkkokyselyt ovat lisääntyneet viime aikoina räjähdysmäisesti. Näitä "gallupeja" tekevät muun muassa tiedotusvälineet, jotka julkistavat selvitystensä tuloksia tutkimustietona.

Nettihuomassa otostutkimusten perusvaatimukset ovat kuitenkin unohtuneet. Kyselyjen suurin ongelma liittyy otoksen eli tutkimusnäytteen poimintaan.

Otoksen tulee olla pienoismalli kohdejoukosta. Vain silloin saadut tulokset voi tietyllä varmuudella yleistää koskemaan koko kohdejoukkoa.

Pienoismalli saadaan aikaan luotettavimmin otoksen umpimähkällä poiminnalla. Ainoastaan näin saatuun otokseen voidaan soveltaa tilastotieteellisiä menetelmiä – ilmoitetut virhemarginaalit ovat muuten pelkkää arvailua.

Verkkokyselyjen luotettavuutta heikentää myös se, että noin joka viidennellä kotitaloudella ei ole internetyhteyttä. Myös taito käyttää internetiä jakautuu hyvin epätasaisesti niin iän, koulutuksen, sosiaaliryhmän

kuin asuinpaikankin mukaan. Halukkuus vastata kyselyihin verkossa on lisäksi luultua vähäisempää.

Ongelmia on myös vastaajien rekrytoinnissa. Vastaajat hankitaan usein lehdessä, televisiossa, nettisivuilla tai chattipalstoilla julkaistulla yleisellä kutsulla. Tällaisiin tutkimuksiin voi osallistua kuka tahansa – ja kuinka monta kertaa tahansa. Vastaajien oma aktiivisuus ei kuitenkaan saisi koskaan olla tärkein syy vastaamiseen.

TULOKSET, jotka perustuvat mielivaltaisesti muodostuneeseen näytteeseen, ovat vain kyseisen joukon mielipiteitä. Vääristymää ei voi korjata lisäämällä vastaajien määrää, vaikka näin luullaan yleisesti. Kyselyn tulokset saattavat olla vääristyneitä myös siksi, että vastaamispäätös on syntynyt liian tunnepitoisesti ja välinpitämättömien mielipiteet jäävät pois. Lisäksi osa vastaajista osallistuu vakaviinkin kyselyihin viihdemielessä.

Kyselyn järjestäjän on helppo manipuloida tulosta haluamaansa suuntaan, koska tiedonkeruun kesto ei tarvitse ilmoittaa silloin kun tutkimus perustuu yleiseen kutsuun. Esimerkiksi eräässä muukalaisvihaa koskevassa tutkimuksessa yksi vastausvaihtoehto poistettiin, koska tulos alkoi kehittyä tutkimuksen tekijöiden mielestä väärään suuntaan.

Tutkimuskenttä muuttui entistä villimmäksi sen jälkeen kun käyttöön tulivat auto-

Voi vain toivoa, ettei tällaisten tutkimusten pohjalta tehdä merkittäviä päätöksiä.

maattiset kyselyrobotit. Niiden avulla internetkyselyn voi tehdä ilman minkäänlaista tutkimuskoulutusta tai -kokemusta.

Kyselyrobotit tallentavat vastaukset automaattisesti, joten tuloksia voidaan esittää tarkistamattomistakin tiedoista. Verkkokyselyt tuottavat myös puutteellisesti täytettyjä vastauslomakkeita.

Yksiselitteisten kysymysten ja luotettavien tutkimusten tekeminen kuuluu asiantuntijoille. Tulosten käsittely on vaikea tehtävä, jota ei pitäisi antaa robottien hoidettavaksi.

Verkkokyselyjä tehdään jossain määrin vain sisäiseen käyttöön. Tekijöillä ei aina ole tarvittavaa pätevyyttä, ja siksi tulosten luotettavuus saattaa jäädä arvioimatta. Voi vain toivoa, ettei tällaisten tutkimusten pohjalta tehdä merkittäviä päätöksiä.

KYSELYJÄ tehtailtaessa ovat unohtuneet tiedonkeruun perussäännöt. Yksi tärkeimmistä on, että tiedonkeruumenetelmä kuvataan tarkasti, jotta ulkopuoliset voivat arvioida tulosten luotettavuuden.

Pahimmillaan verkkokysely tuottaa tutkimuksen arvovallalla silattua näennäistietoa, jonka todenperäisyydestä ei ole varmuutta.

On kuitenkin syytä todeta, että internet on pelkkä tiedonkeruuväline. Tilastotieteellisesti perusteltu otanta voidaan tehdä myös verkkokyselyssä poimimalla satunnaisotos esimerkiksi rekisteristä ja ottamalla yhteys vastaajiin henkilökohtaisella kirjeellä. Tosin vastaamatta jättävien osuus jää tällöin monesti suureksi.

Vaikka verkkotutkimusten tuloksia ei voida osoittaa sen paremmin oikeiksi kuin väriksikään, menetelmien luotettavuutta on mahdollista arvioida objektiivisesti tilastotieteellisen teorian avulla. Nämä periaatteet eivät ole vanhentuneet, vaikka uusia menetelmiä on otettu käyttöön.